

Krystyna Duraj-Nowakowa

"Středpevropský učitel na prahu
učíči se společnosti 21. století",
Bohumír Bližkowský, Brno 2000 :
[recenzja]

Nauczyciel i Szkoła 1-2 (10-11), 246-248

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Krystyna Duraj-Nowakowa

Recenzja książki:

Bohumír Bližkovský, Stanislava Kučerova i in.
(red.), *Středoevropský učitel na prahu učící se společnosti 21. století*

Nakladatelství „KONVOJ“, Brno 2000, ss. 252.

Jako obserwatorka kilkadziesiątu lat pracy i współpracy z naszymi kolegami z południowej granicy Polski z zainteresowaniem śledzę systematyczność i efektywność ich prac pedeutologicznych. Najnowsza publikacja, pt. *Środkowoeuropejski nauczyciel uczącej się społeczności na progu XXI wieku*, bardzo mnie zainteresowała ze względu także na jej wiele znaczący podtytuł, który brzmi: *Kształcząca sytuacja, profesjonalne czynności i zadania nauczycieli republiki czeskiej* (B. Bližkovský, V. Krejčí, S. Kučerova), słowackiej (E. Fülöpová) i polskiej (Z. Jasiński). Są to bowiem raporty z badań porównawczych prowadzonych przez naukowców czterech uczelni uniwersyteckich: Bratysławy, Brna, Opola i Ostrawy. Także więc koloryt lokalny, ale nade wszystko koloryt narodowy poszczególnych terenów badań zwraca uwagę czytelników.

Książkę cechuje duży ładunek intelektualny tak w części koncepcyjnej poznania naukowego, jak i w części empirycznej.

Tytułem wstępu w książce pomieszczono rozprawę znanej specjalistki, prof. Stanisławy Kučerowej pod chwytliwym tytułem *Wychowanie w świecie i świat wychowania: o orientacji wartościowania na przełomie tysiącleci* (ss. 9–28). Doświadczona pedeutolożka problematykę tytułową omawia na szerokim tle humanistyczno-społecznym, a więc międzyscyplinowo. Opisuje aktualny stan świata przez pryzmat zjawiska globalizacji i w kontekście scenariusza futurologicznego. W ramach tej orientacji ukazuje społeczeństwo czasu wolnego, społeczeństwo komputerowe i medialne. Omawia też cechy społeczeństwa kryzysów i katastrof. Na tym tle charakteryzuje nowy paradygmat rozwoju społecznego głównie w związku ze społecznością humanizmu i jej zasadami (wykształcenia, samorozwoju i „samoo graniczenia” duchowego, ogólnoludzkiego etosu, wychowania do wartościowego życia).

Osobiście — rozumiejąc wagę i innych partii tekstu — tę część książki uważam za fundamentalną i główną. Dowodzi ona naukowej dojrzałości wiedzy i ocen Autorki. Stanowi znaczącą podstawę dalszych części tej zbiorowej publikacji.

Dla charakterystyki tytułowego problemu książki przyjęto bowiem nie tylko wspólne założenia teoretyczne, lecz także wspólne instrumentarium poznawcze oraz procedurę badań. Ponadto przyjęto — z dużą konsekwencją zamierzeń i ich realizacji — jednolity schemat prezentacji i opisu oraz analiz i interpretacji materiałów z badań. Dzięki temu otrzymaliśmy raport z badań międzynarodowych, nie li tylko z zamiaru (czyt. tytuł), lecz rzeczywiście opracowanie wewnętrznie spójne. Dzięki temu komunikatywne dla czytelnika. Dzięki temu wpisujące się znacząco w stan porównawczej wiedzy pedeutologicznej. A opracowań takich mamy istotny... niedostatek.

Jakim kluczem posłużyli się redaktorzy naukowemu tomu — dali najpierw krótkie, ale celowe charakterystyki społeczeństw 3 wybranych krajów i ich obywateli, gospodarki, z akcentem na budowę niezawisłości narodowej, tj. samostanowienia i przynależności do międzynarodowych organizacji. Te osnowy treści posłużyły do nanizania nań licznych wątków pedeutologicznych. Otwiera tę część książki charakterystyka tyleż wątków (w odniesieniu do nadproblemów), co i osnow (tym razem już *stricte* pedeutologicznych). Czyli treści ułożone w hierarchii nadrzędnych i „średniorzędnych” i podrzędnych kwestii, co nie oznacza mniej ważnych, lecz uwikłanych zwrotnie w sieć jednych w drugie.

Jakież to wątki pedeutologiczne? Podstawowe informacje o ustawie o szkolnictwie i kształceniu nauczycieli w toku pregradualnego (tj. przed-szkolnego) ich edukowania na niższych szczeblach i gradualnego w uczelniach akademickich oraz później doksztalcenia. Dalej pomieszcza się dane o procesie dalszej edukacji postgradualnej, tj. doskonaleniu zawodowym. Potem następuje charakterystyka statusu i zadań zawodowych nauczycieli (stąd dowiadujemy się np. o płacach: w porównaniu do czeskich polski nauczyciel otrzymuje uposażenie o 1/4 niższe — sic!). Następnie czytamy o europejskiej dymensji (tzn. wymiarze, rozmiarze, wielkości, „odstępie”) kształcenia. Kontynuacja opisów dotyczy administracji szkolnej i „samoadministrowania” szkolnego. Nota bene mankamenty główne tego zjawiska administracji to brak dbałości o przestrzeganie jej zasad: koncepcji, kompleksowości i optymalizacji założeń, procesów i wyników badawczych.

Część III książki stanowi bilans rezultatów studiów i badań zespołu, uogólnienia i zalecenia. Celowo nie ujawnię zawartości tego końcowego opracowania autorstwa znawcy pedeutologii Bohumíra Bliżkowskiego (ss. 30, tj. s. 173–204), aby pobudzić ciekawość Czytelnika tej recenzji dla spostrzeżeń i uogólnień, wniosków i postulatów autorskich. Zaznaczę tylko, że nie są tuzinkowe ani płytkie, nie są wąsko ujęte ani ograniczone do specyfiki 3 charakterystycznych krajów, noszą

bowiem znamiona uniwersalności. Treści tego zakończenia wykraczają poza tytułem zapowiedzianą istotę. Autor bowiem szkicuje ponadto perspektywy nauczycieli w świetle rozpoczętych, realizowanych i planowanych reform.

Cenną częścią książki są aneksy, w których zamieszczono ciekawe poznawczo materiały: 1) Karta Nauczyciela (ss. 205–217); 2) Memorandum (dla uczczenia 50. rocznicy akademickiego kształcenia nauczycieli przyjętego, w Brnie w 1995 r. w toku zagajenia do projektu współczesnych badań porównawczych zawodu nauczycielskiego); 3) charakterystyka warsztatu badawczego i 4) płace i zadania nauczycieli w końcu XX wieku w świecie.

Książka zawiera bibliografię wielonarodowych publikacji. Cechuje tę bibliografię nie tylko dobór celowy i obszerność listy uwzględnionych prac, ale nade wszystko ich zobiektywizowany dobór adekwatnie do wkładu, znaczenia, aktualności i reprezentatywności źródeł.

Moim zdaniem zrecenzowana tu zwięzłe publikacja stanowi ilustrację i dowód możliwości i perspektyw oraz wysokiej jakości tyleż badań zbiorowych, co i takichże opracowań pozyskanych wyników. *Pro domo sua* zauważę, iż najczęściej czytamy bowiem materiały pokonferencyjne o ambicjach takich opracowań: całościowych, zespołowych i porównawczych, jednak często pozostawiające czytelników z licznymi niedosytami w kwestii owych cech.

Dlatego śmiało zalecam lekturę tej książki, która wywołuje wiele rozmaitych refleksji, własnych ocen i wątpliwości oraz pytań nowych, co świadczy zapewne właśnie o walorach jej tekstu. Komu polecam książkę? Szerokiemu kręgowi odbiorców, zważywszy na ich liczbę: ponad milion. Nauczycielom nauczycieli. Nauczycielom. Ale nade wszystko pedagogom. I studentom, tj. kandydatom na nauczycieli i pedagogów. I tzw. nadzorowi szkolnemu. I doradcom nauczycieli.

Mam też pomysł przekładu książki na polski, aby uniknąć omyłek w komunikacji pedagogicznej (inferencja języków itp.). Czemu warto przyswoić to opracowanie polszczyźnie? Staje się oczywiste, iż w roku opracowania minimum programowego przedmiotu studiów pn. „Pedeutologia” książka jest „superaktualna”, i nie miała na treściach, a ponadto lapidarna w formie. Byłaby służebna bezpośrednio dla działu tego przedmiotu pt. „Pedeutologia porównawcza”.